
Mitovi balkanskog tržišta

VLATKO MILETA*

Sažetak

U članku se iznose stvarni razlozi koji ne dopuštaju zaključak kako je "balkansko tržište" bitno za gospodarski razvoj Hrvatske. Autor argumentirano dokazuje kako je za Hrvatsku bitno zapadnoeuropsko tržište, napose tržište Italije i Njemačke, i da je to oduvijek bilo tako, čak i onda dok je Hrvatska bila u sastavu bivše Jugoslavije. Zato se procjenjuje da bi hrvatsko pristajanje na američku koncepciju gospodarske integracije država jugoistočne Europe za Hrvatsku bilo štetno. Slično vrijedi i za "regionalni pristup" Europske unije, kojim se suradnja EU s Hrvatskom vezuje uz suradnju Hrvatske s državama bivše Jugoslavije.

Iznesene tvrdnje autor potkrepljuje statističkim dokazima o pravcima hrvatske trgovine i drugih gospodarskih odnosa prije i poslije osamostaljenja. Autor također pledira za potrebu gospodarske suradnje sa susjedima sukladno interesima, koji su prava mjera međusobnih odnošaja suverenih država.

U različitim prijedlozima za stabilizaciju europskog Jugoistoka, napose prostora bivše Jugoslavije, stalno se upire na tržište i gospodarsku suradnju novonastalih država, kao početak jednoga novog procesa, koji bi u doglednoj budućnosti mogao dovesti do suradnje širih razmjera, pa čak i integracije cijelog prostora u neku širu političku asocijaciju, kojoj se već daju različita imena.

Zagovornici takvih stajališta nerijetko asociraju na poslijeratni razvoj u zapadnoeuropskom prostoru, gdje je integracijski put država toga područja započeo na sasvim pragmatičnim sadržajima (ugljenu i čeliku), čija je proizvodnja stavljena u ovlast nadnacionalne integracijske vlasti.

Pritom se preskaču neke činjenice, a napose to da Balkan nije zapadna Europa i, drugo, da tržište u osnovi ipak ne rješava bitne stvari.

Zapadna Europa je imala sasvim drukčiji civilizacijski i gospodarski razvojni put od naroda i država što obitavaju na području europskog jugoistoka. Ako je vjerovati engleskom autoru G. Parkeru, razloge europskog zajedništva na zapadu treba tražiti u zbiljskom kulturnom, prostornom i gospodarskom jedinstvu iz prethodnih razdoblja, što je u poslijeratnim go-

* *Vlatko Mileta*, redovni profesor Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu na predmetima Suvremeni privredni sustavi i Međunarodni gospodarski odnosi.

dinama samo prešlo u fazu institucionaliziranja. To je proces koji traje stoljećima i njegovi su logični završeci u raznovrsnim integracijama.

Nije to nametnuti proces, ali su poslijeratna zbivanja (hladni rat, potreba poslijeratnog oporavka, pa i suzbijanje žestoke američke penetracije u različita područja) potencirala taj proces, koji je danas došao do Unije.

Okolo toga temeljnog stava G. Parker je razvio cijelu teoriju, slikovito nazvanu “teorija trokuta”, jer su ga istraživanja dovela do spoznaje da su u tom trokutu upravo one države koje su se odvajkada prožimale, kako u suradnji tako i sukobima. Zato ne iznenađuje što se tom novom pokretu integracijâ suprotstavljala Velika Britanija (formalno i sadržajno, nudenjem drukčijeg modela - EFTA sustava), pa i Sjedinjene Države, koje su čak pokrenule spor pred organima GATT-a, optužujući spomenute države da stvaraju nešto što međunarodnim pravom, odnosno sporazumom nije dopušteno (G. Parker, *The Logic of Unity*, Longman, London, 1975., str. 167).

Drugo, tržište nije svemogući faktor. Kad bi suvremeni svijet doista počivao na tržištu, kako neki dokazuju, našao bi se u grdnim problemima. Vjerovanje da samo “tajkuni” pokreću razvoj, na rubu je pameti i bez valjane argumentacije. Oni možda bitno utječu na gospodarski rast, što se za razvoj ne može reći. Razvoj je čak sve češće u sukobu s rastom, jer ga nekontrolirani rast može dovesti u pitanje. Dovoljno je pogledati oko sebe i vidjeti kako je nekontrolirani rast čovječanstvu nametnuo goleme probleme.

Očito je, dakle, da se suvremena gospodarska, pa i politička pitanja ne mogu objašnjavati tezama prošlih vremena. Stare su teorije u raskoraku sa stvarnošću, što se dokazuje činjenicom da je Reaganova administracija u vremenu takozvane reaganomije donijela tri tisuće uredaba i zakona s kojima je regulirala američko gospodarstvo. Tako, prema Američkom trgovinskom zakonu, izvoz američkih roba prema “nepoćudnim državama” (nekad komunističke države) podliježe strogoj kontroli, a kršenje tih odredaba sankcionira se novčanim kaznama, kaznama zatvora i napose stavljanjem na popis onih tvrtki s kojima administracija ne smije trgovati. To je ravno krah, jer je američka država najveći kupac, kao što je i najveći zemljišni posjednik (oko 30 posto državnog teritorija je u njenom vlasništvu).

Osim toga, najveći dio međunarodne trgovine obavlja se putem međunarodnih robnih sporazuma, pa tako nema šanse da netko može nekontrolirano izvoziti na tržište Europske unije, ako nema “ugovorno svjetlo” Europske komisije. Slično je i na tržištu Sjedinjenih Država i drugih država u svijetu. Zato se u literaturi koja se bavi tim problemima navodi kako je suvremena međunarodna gospodarska suradnja utemeljena na regionalnom multilateralizmu i globalnom bilateralizmu.

S tog stajališta teza o potrebi integracije u gospodarskoj sferi ima svoje opravdanje. Međutim, problem je u tome što postoje i druge pretpostavke koje treba zadovoljiti da bi to moglo funkcionirati.

Što se zbiva kad nisu zadovoljene i te druge pretpostavke, može se vidjeti na primjeru iz nedavne gospodarske povijesti bivših komunističkih država.

U poslijeratnim godinama globalnog raskola te su se države ogradile od zapadnoeuropskih država i na području gospodarstva. Za neke od njih to je bio šok od kojeg se ni danas ne mogu oporaviti. Tako je Čehoslovačka tridesetih godina bila među najnaprednijim gospodarskim državama Europe. Prekidom gospodarskih veza sa Zapadom ona je upala u prosjek i sivilo socijalizma, koji je na papiru postizavao goleme uspjehe, a stvarno ništa od toga. To vrijedi i za Mađarsku, pa i Poljsku.

Slično je i s Hrvatskom. Ulaskom u jugoslavensku zajednicu prekinuta je prirodna nit gospodarskih veza sa srednjoeuropskim susjedima i spuštena je na jug kojem nikako nije pripadala. Ušla je u jedan drugi civilizacijski svjetonazor kojem je bilo stalo samo do toga kako se namiriti i pritom se nisu birala sredstva. Kako je to konkretno izgledalo, vidi se iz statističkih podataka onoga vremena, pa i drugih činjenica koje se nisu mogle opovrći, a to je razdoblje najbolje obrađeno u *Ekonomskoj podlozi hrvatskog pitanja* R. Bičanića (Zagreb, 1938.).

Za Hrvatsku je slično stanje i za vrijeme komunističke Jugoslavije, iako drugoga ideološkog predznaka (pomaganje nerazvijenih republika i pokrajina). Prema procjenama autora, za 45 godina komunističke vladavine uplaćeno je u kasu takozvane zajedničke države 102 milijarde dolara. Godišnje je to više od dvije milijarde dolara, odnosno u prosjeku više od 20 posto GNP, a to je teret koji ni Indija nije plaćala Ujedinjenom Kraljevstvu, dok je bila u njegovoj ovisnosti.

Sretna je okolnost da za 70 godina Hrvatska nikad nije došla u gospodarsku međuovisnost s drugim dijelovima bivše Jugoslavije i što je uspjela zadržati autohtonost i međuzavisnost sa zapadnoeuropskim privredama.

Nije se to zbilom zato što je Hrvatska tako htjela. U datom gospodarskom okruženju pritisak je bio na gospodarsku integraciju. Tome je težio cjelokupan gospodarsko-politički instrumentarij, s centrima financijske i političke moći koji su bili izvan Hrvatske. Međutim, struktura hrvatskog gospodarstva uvijek se priklanjala razmjeni sa zapadnim susjedima.

Zato ne stoji tvrdnja da bi Hrvatska mogla imati velikih koristi ako prihvati regionalni pristup, u kojem će joj partneri biti Rumunjska, Albanija, Makedonija i druge države s toga jugoistočnog europskog područja.

Hrvatska nije imala koristi ni onda kad je bila u sastavu bivše Jugoslavije, pa zašto bi sad imala kad je samostalna i kad sama može definirati svoje vanjskopolitičke i gospodarske interese.

Nasuprot uvriježenom mišljenju vanjskih promatrača i predlagača koje-kakvih koncepcija, koji namjerno daju “smušene” prijedloge, kako bi - ako krene loše - imali prostora za uzmicanje, Hrvatska nema dominantnog interesa za gospodarsko povezivanje s europskim Jugoistokom. Za Hrvatsku svi putovi vode na Zapad. S tim je područjem najznačajnija robna razmjena i drugi gospodarski odnosi. U gospodarskom smislu riječi, za Hrvatsku je važnija Italija od Rumunjske ili Bugarske, da o drugim državama i ne govorimo. Zato je upitno zašto bi Hrvatska dala prednost gradnji infrastrukture prema istoku na štetu novih proboja prema zapadu. I, drugo, zašto bi ulazila u neku integracijsku zajednicu s državama koje joj u razmjeni mogu dati samo ono čega ona ima u obilju, a ne mogu ponuditi ono što joj nedostaje. Sasvim je izvjesno da Hrvatska na Istoku ne može dobiti nove tehnologije, da ne može dobiti kapital i da, zapravo, ne može dobiti ništa što bi za nju bilo od osobite važnosti.

I u tome je cijeli problem: Kako stvoriti neku gospodarsku zajednicu s nekim od koga ne možeš imati koristi? Prema tome, inzistiranje na povezivanju, ili čak uvjetovanje povezivanja, kako to čini Europska unija, samo se pokriva gospodarskim razlozima i koristima. Razlozi su tome politički, pa im stoga na politički način treba pristupati i odgovarati.

Da ovakvo stajalište ne bi ostalo na razini tvrdnje, potkrijepit ćemo ga međurepubličkim razmjenskim bilancama bivše Jugoslavije. Prema tim statističkim proračunima, nekadašnje su republike međusobno razmjenjivale dobra i usluge puno niže od očekivanoga, usprkos političkim željama i državno-instrumentaliziranim namjerama, pa je političko posredovanje bilo stalna nužda i na području gdje je to najmanje bilo potrebno.

Na primjeru Hrvatske pokazuje se da je ona 60,7 posto GDP trošila unutar svojih granica. Oko 27 postotaka razmjenjivala je s drugim republikama nekadašnje države i oko 13 posto sa svijetom.

U njezinoj međurepubličkoj bilanci dominiraju transakcije sa Slovenijom (11,4%), Srbijom (8,2%), dok je razmjena s BiH bila malih vrijednosti (4,5%), a s Makedonijom i Crnom Gorom samo 1,5 posto.

Prema tome, nema znanstvenih dokaza da je međurepublička trgovinska suradnja, sada samostalnih država, za njih tako važna da je treba što prije obnoviti. Na toj pogrešnoj tezi gradi se cjelokupna koncepcija “regionalnog pristupa” Europske unije i, napose, koncepcija SECI-ja (Inicijativa za suradnju država jugoistočne Europe), koja bi unazadila gospodarski razvoj Hrvatske kad bi kojim slučajem bila prihvaćena.

Podaci zorno dokazuju razloge hrvatskog odbijanja spomenutih inicijativa. Njihova se točnost može provjeriti u statističkim godišnjacima bivše države i Statističkom ljetopisu Hrvatske za 1996. godinu. Naravno, treba ih preračunavati. O toj su temi nekad pravljene zatvorene bilance, rijetko su pokazivane javnosti: samo kad se političkim pritiscima htjelo međurepubličku gospodarsku suradnju unaprijediti.

Iznijeto stajalište ne pledira za prekid bilo kakve suradnje. To naprosto nije moguće prihvatiti. Svaka država, pa tako i Hrvatska, sa svojim susjedima ima razloga za gospodarsku i drugu suradnju. Od toga i susjedi imaju koristi. Podaci su, međutim, izvedeni kako bi se dokazalo da to ipak nije toliko važno kako se Hrvatsku sa strane želi uvjeriti.

U teoriji međunarodnih odnosa, napose onom dijelu koji se bavi trgovinskim vezama, odavno je opisana pojava “učinka izgradnje” i “učinka razgradnje”. Riječ je o pojavi po kojoj se države slične proizvodne strukture puno teže uspijevaju integrirati od država koje su različite gospodarske strukture. Kod prvih se upravo u međusobnoj trgovini “učinak razgradnje” izuzetno pokazuje i ne može ga kompenzirati nikakav dogovor o slobodnom tržištu ili neke druge mjere. Obrnuto, kod država različite gospodarske strukture “prirodni” su poticaji na integraciju. Na spoznajama o prirodi spomenutih učinaka razvijene su i posebne teorije, od kojih teorija komparativnih prednosti i danas ima stanovitu vrijednost. Ali ni to ne treba apsolutizirati. Moderna su tržišta organizirana tržišta. Liberalno svjetsko tržište postoji samo u modelu i tumačenjima ne tako brojnih pristaša. U pojavnosti, međutim, imamo regionalni multilateralizam i globalni bilateralizam. O globalnom multilateralizmu moguće je govoriti samo u onom kontekstu što je vezano uz napore GATT-a, odnosno sada njegova sljednika Svjetske organizacije za trgovinu.

Sve bivše socijalističke države, sada tranzicijske države, razvijale su se po istom uzoru; u gospodarskom smislu riječi one su također međusobne kopije, pa je zaista pitanje što bi njima, recimo, donijela neka gospodarska sinteza, koja je od prvog dana na klimavim nogama.

Zato je upitna svrha nekoga balkanskog tržišta. Čemu bi to tržište služilo i može li nešto što se ne može uspostaviti, zadovoljiti sa strane postavljene ciljeve?

To su pitanja na koja “regionalni pristup” i SECI koncepcija ne pružaju valjani odgovor. SECI koncepcija bi počela s infrastrukturnim projektima, gdje bi integrirani pristup navodno privolio strani kapital. Međutim, upitno je želi li uopće strani kapital ući u investicije koje se sporo vraćaju, napose u područja gdje se na dugi rok ne može jamčiti stabilnost. I, drugo, mogu li se tranzicijske države i dalje nekontrolirano zaduživati. Prema Međunarodnom monetarnom fondu, ukupna zaduženost tranzicijskih država već je sada u visini 244 milijarde dolara, a “sutra” će s kamatama premašiti 300 milijardi dolara. Njihova zaduženost godišnje raste između 10 i 15 milijardi dolara, pa se stoga više ne postavlja samo pitanje mogu li one dobiti strani kapital nego i kako ga preuzeti i kako vratiti, a da to ne izazove gospodarski i politički slom.

Prema tome, ako je upitna i sama osnova cijele koncepcije - lakši dolazak do stranog kapitala za realizaciju infrastrukturnih projekata od zajedničkog interesa za prostor koji se misli integrirati, što onda ostaje od koncepcije?

Po svemu sudeći, ništa dobroga, na što ukazuje i činjenica da cijelim projektom upravlja osoba koja tu uopće nije domicilna, pa i sjedište SECI nije domicilno, nego je u Beču. Tek se naknadno počelo razmišljati, nakon što su se čuli prigovori, da se sve to veže uz Regionalnu komisiju za Europu, čije je pak sjedište u Ženevi.

Nije tajna da Sjedinjene Države imaju mnogo prigovora na Organizaciju ujedinjenih naroda i napose na njezine afiliacije po svijetu, a među njima je i spomenuta regionalna komisija. U osnovi je prigovora kako te institucije mnogo troše i ništa u biti ne rade, osim što funkcionari primaju obilate plaće. Ali nakon što se Hrvatska, i dijelom Slovenija, oduprla koncepciji integriranja država jugoistočne Europe, u kojoj bi, osim država bivše Jugoslavije, bile još i Albanija, Grčka, Bugarska, Rumunjska i Mađarska, odjednom je Regionalna komisija postala prihvatljiva kao centar budućeg okupljanja, koja se navodno u izuzetno kratkom roku osposobila za jednu takvu zadaću.

Rekli bismo, klasična manipulacija. Inicijativa je potekla od Sjedinjenih Država i očito je u kontekstu američkih globalnih političkih ciljeva prema Rusiji i drugim istočnim područjima, u čijem kontekstu su nebitni mali narodi i njihovi stvarni interesi, što se prijenosom središta pokušava zamagliti. Uvođenjem svjetske organizacije cijeli se problem podiže na objektiviziranu globalnu razinu, iako je providno da su posrijedi drugi pragmatični interesi.

Uostalom, da je izvedena ocjena točna, pokazuju i naknadne američke akcije. Koliko nam je poznato, američki je predsjednik posebnim pismom slovenskom predsjedniku iskazao zainteresiranost za prihvaćanje spomenute koncepcije. Hrvatskoj zasad takvo pismo nije upućeno. Ali to i nije trebalo činiti, kad je bila prilika da se to kaže na drugi način.

Upravo u vrijeme hrvatskog odbijanja ponuđene koncepcije, napose u njezinim političkim ambicijama, jer Hrvatska prihvaća gospodarsku suradnju na bilateralnim odnosima - pred Međunarodnim monetarnim fondom bio je na prosudbi hrvatski zahtjev za dobivanje posebnog kredita. Američki predstavnik u Izvršnom odboru Fonda nije glasovao protiv kredita, ali ni za odobravanje, već se suzdržao od glasovanja. Prema glasnogovorniku američke administracije (Nicholas Burns), vlada je dala naputak svome predstavniku u Fondu (a on raspolaže s oko 18 posto ukupnih glasova u Fondu) da se suzdrži od glasovanja i to je bio "izraz" američkog "nezadovoljstva hrvatskom vladom" i poruka "koju će hrvatska vlada shvatiti" (Tjedni pregled, Ured za informiranje veleposlanstva SAD, Zagreb, 21. ožujka 1997.).

Prema tome, sve je to politika. Nije tu riječ o posebnoj brizi za gospodarski napredak država koje se SECI projekcijom želi obuhvatiti. Radi se o nečemu drugom, po načelu - ili će biti kako kažem ili neće biti nikako, pa ti izvoli. U oba slučaja ima posljedica. Ako se koncepcija prih-

vati, ulazi se u mrežu nepredvidljivih događanja. Ako se odbije, onda će predlagač povlačiti nove instrumente i Hrvatskoj praviti neugodnosti.

Stoga za Hrvatsku ostaje treća mogućnost: nastojanje i inicijativa da uredi svoje odnose sa susjedima što je prije moguće, prema vlastitim interesima.

Svjedoci smo nastojanja hrvatske diplomacije na obnovi gospodarskih i drugih odnosa sa srednjoeuropskim prostorom i normalizacijom odnosa s državama bivše Jugoslavije. Međutim, to ne ovisi samo o Hrvatskoj. Postoji tu i druga strana, koja ili nije spremna prihvatiti hrvatska nastojanja, ili postavlja za Hrvatsku neprihvatljive uvjete.

U tom pogledu karakteristično je ponašanje Slovenije koja produbljuje gospodarske suradnje s Hrvatskom vezuje uz nemoguće zahtjeve oko Piranskog zaljeva. Prema slovenskom zahtjevu, Hrvatska bi se trebala odreći dijela nacionalnog teritorija, kako bi Slovenija dobila izlaz na otvoreno more. Slovenija se ne zadovoljava obnovljivim dugogodišnjim nesmetanim prolazom kroz unutrašnje hrvatske vode i traži ono što ni jedna suverena država ne može prihvatiti. Ni Slovenija sigurno ne bi prihvatila hrvatski zahtjev za eksteritorijalnošću svoga teritorija na pravcu Zagreb-Beč. Ona odbija produljiti cestovni pravac modernom autocestom od Macelja do Maribora, jer joj taj pravac nije u interesu (tako barem kaže), iako bi svaka gospodarska analiza pokazala da bi od toga pravca ubiranjem cestarine imala puno više prihoda od onih što će dobiti cestovnim pravcem od granice Mađarske prema Kopru. Stoga je očito nešto drugo posrijedi.

Sa susjednom Bosnom i Hercegovinom od ožujka 1995. na snazi je ugovor o slobodnoj trgovini, dok je sa Srbijom u tijeku proces zaključivanja bilateralnih ugovora na različitim gospodarskim područjima. Hrvatska gospodarski surađuje i s Rumunjskom, Bugarskom, Albanijom i Grčkom, ali to su male vrijednosti, tako da ih Statistički ljetopis Hrvatske za 1996. i ne spominje. Ako je suditi po spomenutom statističkom izvoru, glavni su pravci hrvatske trgovine prema zapadu, i na države zapadnog kruga otpada više od 80 posto hrvatskog izvoza i uvoza. Za Hrvatsku su izuzetno važni trgovinski partneri Njemačka, SAD i Italija.

Možemo zamisliti kakva bi pomutnja nastala u hrvatskom gospodarstvu kad bi kojim slučajem hrvatska vlada prihvatila gospodarsku orijentaciju koju SECI predlaže.

Zato nije vjerojatno da te činjenice predlagačima SECI-ja nisu poznate. Ako pak pretpostavimo da su im poznate, onda je funkcija SECI formiranja još jedne integracijske cjeline koja potiskuje Rusiju iz tih prostora, a tom cilju i Hrvatska treba poslužiti.

Tako se zapravo SECI koncepcija u konačnom cilju interferira s regionalnim pristupom Europske unije, koji je uvjetno rečeno, na mikro razini - gospodarska integracija bivših "jugoslavenskih" prostora, dok je SECI koncepcija zapravo politička integracija na makro razini. Regionalni pristup

ima “pomirbenu” zadaću (kako je države europskog zapada shvaćaju), a SECI koncepcija ima stratešku funkciju, koja inzistira na krajnjem cilju, dok je sve drugo za nju nebitno.

Zajedno pak izvire iz Transatlantskog sporazuma Sjedinjenih Država i Europske unije o podjeli odgovornosti za krizna područja u Europi i korištenju različitih mjera kod rješavanja kriznih problema u europskom prostoru. Novim Transatlantskim programom, koji su u prosincu 1995. godine potpisale Sjedinjene Države i Europska unija, razdijeljene su funkcije i njihov dogovor obuhvaća cijelu Europu. Zato u tom kontekstu treba promatrati oba pristupa.

Kad Europska unija u svojoj politici prema Hrvatskoj oteže potpisivanje posebnog ugovora o suradnji i trgovini, onda ona koristi one instrumente koji bi po njenoj prosudbi trebali dati neke efekte.

Očekivani efekt je međusobna gospodarska i politička suradnja novonastalih država. U gospodarskom smislu, za Hrvatsku nema opasnosti kad bi se samo o tome radilo. To nije područje, kako smo pokazali, o kojem bi Hrvatska ovisila. Problem je, međutim, u tome što se i kod unijatske inicijative prepoznaju moguće političke sinteze zamotane plaštom gospodarstva, koje Hrvatska s pravom odbija što joj se ne bi trebalo zamjerati.

Hrvatska se s pravom plaši nekih novih centara odlučivanja i političkog integriranja koji ugrožavaju njezinu samostalnost. To nije samo hrvatski specifikum. Istoka se plaše i druge europske države koje su bile prisiljene u njemu živjeti. Zato guranje Hrvatske prema Istoku ne može biti produktivno, a to Unija svojom koncepcijom zapravo čini. Kad ona suradnju s Hrvatskom vezuje uz suradnju Hrvatske sa Srbijom i BiH, dakle, s državama s kojima Hrvatska u zajednici ne želi biti, onda to nisu samo gospodarska pitanja, kako Unija uvjerava Hrvatsku.

Drugo su pitanja gospodarskih odnosa Hrvatske sa susjedima, pa čak i izvedba nekih zajedničkih projekata, malogranična suradnja, povezivanje putnih mreža od, recimo, carinske unije. Takva se unija ne može uspostaviti između država koje se međusobno samo uvažavaju. Carinska unija nije samo gospodarsko pitanje, ona je prioritetno političko pitanje.

Interesantno je primijetiti da Unija ne inzistira na carinskoj uniji Slovenije i Hrvatske. Ne inzistira čak ni na zoni slobodne trgovine s Mađarskom, koji su prirodni partneri Hrvatske od država istočne Europe. Ako ništa drugo, Slovenija i Mađarska su stoljećima bile u zajednici s Hrvatskom, što bi trebala biti nekakva prednost.

Međutim, ne radi se o tome. To je poznato, ali za predlagače nebitno. Oni imaju druge namjere i Hrvatskom se žele poslužiti da ponovno sastave nešto što se raspalo.

Iz svega toga slijedi da je teza o “balkanskom tržištu” na razini mita. Zapravo, to je fikcija nostalgičara koji se ne mogu pomiriti s činjenicom

da se nešto takvo ne može uspostaviti. Države su kao i ljudi: kad jednom nestanu, ne mogu se obnoviti. Svaki pokušaj koji tome smjera na pogrešnom je putu, jer danas nema tih snaga koje mogu nekoga prisiliti da živi u zajednici kojoj ne pripada, odnosno ne želi se njenim pravilima pokoriti.

U tom pogledu najbolji je primjer Norveške. U vrijeme kad mnoge europske države vape za Europskom unijom, Norvežani su dva puta već dosad to odbili, usprkos vladinim željama. Sutra bi se to moglo dogoditi kod drugih, jer zadovoljstvo s Unijom kod europskog unijatskog pučanstva pada, pa će Torinska konferencija morati mnoge stvari smiriti koje su Maastrichtskim ugovorom postavljene. Kad se sredinom 1997. godine to dogodi, i regionalni pristup Europske unije prema jugoistoku Europe doživjet će promjene.

Vlatko Mileta

THE BALKAN MARKET MYTHS

Summary

The real reasons which run counter to the conclusion that “the Balkan market” is essential for the economic development of Croatia are discussed. The author’s thesis is that the Westeuropean market (particularly Italian and German markets) is crucial for Croatia and that it has always been so, even when Croatia was a part of the former Yugoslavia. That is why it is thought that Croatia’s acceptance of the American notion of an economic integration of South-easturopean states would be detrimental to Croatia. The same applies to the European Union’s “regional approach” which links EU’s co-operation with Croatia to Croatia’s co-operation with the states on the territory of the former Yugoslavia.

These assertions are corroborated with the statistical data on the trends in Croatian trade and other economic relations, before and after Croatia’s independence. The author also pleads for the necessity of Croatia’s economic co-operation with its neighbouring states, in line with its interests - the real measure of the relations among sovereign states.